

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Extra Posten.

Torsdagen den 23 December 1819.

(Insändt.)

Till Författaren i Stockholms-Posten N:o 258, 263, 207 och 285.
(Slut från N:o 23.)

... "Hvad?" ropar Ni: "Åklagarens sak, att bevisa den anklagades oskuld?" -- Ja, m. H. Fordom mig ej så hastigt, innan Ni lär veta mina skäl. Gör om oss reda för *begges* vår sak, m. H. Hvad är denna sak? Svar: Den är att förvilla och förvända Opinionsen om Lag och Rätt. Hvad är nu i detta ämne Lag, och Rätt? Svar: Det är den "hundraåriga regeln i Rättegångs-Balken: "Käranden skall sitta käromål lagliga bevisa, eller vare Svaranden fri." -- Nå väl! Nu är Er afsigt tydligen, att Svaranden (den oskyldigt, på angivelse eller misstänka häktade) skall vara skyldig att bevisa sin oskuld, innan annu åklagaren sökt bevisa något brott, naturligtvis på det denne skall slippa allt annat besvär, än att ar- restera: och Ni har med denna tanke gjort allt hvad Ni kan till förvändande af opinionsen om nyssnämnde regel. Ni måste dock tillstå, att jag gått ännu längre, då jag insinuerat, såsom skulle det hittills; enligt den gamla barbariska Lagen, tillhört äfven Åklagaren, att bevisa den anklagades oskuld? -- Bekännom nu, m. H., hvilken lätthet det är för oss begge, att framställa Lagen såsom forlegad och otinglig, när vi på detta satt citera

och förklara honom. Men undvikom öfverdrift och återvändom till vårt ämne.

Finner Ni nu icke sjelf ett förhastande? Men finner Ni icke något mer? Tycker Ni icke, att "proceduren blefve ännu raskare" och personliga säkerheten, särdeles deras, som skulle gifva den oskyldiga upprättelse, ännu tryggare, om den häktade dömdes utan all både laga och olaga undersökning? Jag vågar underställa denna fråga edert mogna ompröfvande, att på nya året besvaras i Stockholms-Posten. Mig synes, i sammanhang med de öfriga säkerhets-anstalterna, sistnämnde anstalt desto heldre böra vidtagas, som det ganska ofta blefve svårt med den der upprättelsen Ni omtalar. Om till ex. mördaren Peter Andersson fått det infall att angifva *Er sjelf* för rådsbane till hans mord, hvilket ingalunda synes onaturligare, än att angifva föräldrar och Bror, och om Ni således blifvit ej allenast häktad, utan äfven pryglad på köpet; huru ville Ni väl af denne Angifvare få någon upprättelse?

Dock -- här gör Ni förmodligen det inkastet: "Sådant kan icke häuda mig! Jag är Embetsman i Staten! Jag är ej exponerad för slika misstankar!" -- Gör er icke alltför säker derpå, m. H. Så "redlig medborgare och skriftställare" Ni också är, behöfver Ni blott hafva en baf till fiende, för att kunna så exponeras. Aldralättast kan sådant häuda redligheten och "oförvitligheten" -- ty, som Ni

vet, den ena *korpen* hugger ej ut ügat på den andra -- men *bofven*, m. H. (d. v. s. korpen), är alltid afundsjuk och hätsk på den redlige, (d. v. s. dufvan). Alltså, om ert arresterings- och angitnings-system blir allmänt gällande, så måste vi något hvar underkasta oss ett sådant missöde. Emellertid, hvad bör man ej lida för det allmänna bästa? och det är för dettas bättnad, som jag härmedelst rekommenderar ert säkerhetsprojekt hos nuvarande Lag-Kommitté.

Hvad Ni vidare yttrar om Landshöfdinge-Embeter, som skola nu för tiden vara "ganska svåra att med *värdighet* bekläda," o. m. s., är så kosteligt, som vore det "skrifvet med *gyllene bokstäfver*." -- Slutligen ger Ni en slängkyss åt Embetsmännen. "Förgäfvos" -- säger Ni -- "Förgäfvos skall man bjuda till att ingifva Folket vördnad för lagarna, så länge man fortfar, att utan skäl eller urskillning i allmänna omdömet vilja nedsätta lagarnas tolkar och tjenare, Embetsmännen." Ja, m. H. Det är naturligt, att den redlige och duglige Embetsmannen lider alltid deraf, att den oredlige och oduglige anfalles och utpekas. Detta låter konstigt, men det är verkligen så, åtminstone böra vi ihärdigt påstå, att så är. Och denna djerfhet -- att icke ens nedsätta med *urskillning!* En brottslig Länsman må man antasta; men en brottslig Landshöfding eller annan hög Embetsman! det bär alldeles till skogs. Ja äfven en Lands-Sekreterare bör vara fredad, ty han hör ju till Landshöfdinge-Embeter, och när man antastat Embetet, så är det förbi med vördnaden för Landshöfdinge-Instruktionen. Men trösta er, m. H. Blif vi väl af med Lagar och Instruktioner, så behöfva vi ju ingen vördnad för dem. Den kan då i allo transporterats på de nedsatta Embetsmännen.

Mycket mera hade varit, att ur edra oskattbara post-artiklar framdraga och i behörigt ljus ställa. Men jag hinner icke mer för denna gång, hvilket jag hoppas, att Ni gunstbenaget ursäktar. Må emellertid väl, m. H. Glöm ej Stock-

holms-Posten, och tröttna icke att arbeta för dess välfärd och reputation!

* * RD.

Reflexioner

öfver Scriblerer om Embetsmän och deras danande.

(Insändt.)

Det måtte verkligen icke finnas någon större förförelse än Forfattarskapet, då äfven personer, utan kunskaper, utan förmåga att sammansätta en ren mening, taga sig för att i tryck meddela sina omogna tankar öfver något visst ämne, som för ögonblicket blifvit föremål för det allmänna pratet. Denna anmärkning är naturligen föranledd af det insända sammelsurium, under titel: *om Embetsmän och deras danande*, som fått sin plats i N:o 289 af Allmänna Journalen, för den 13 Dec. innevarande år. -- Man ser här, till en början, väl för hundrade gången, en idisling af det för en tid sedan nymodiga skriket, om missförhållandet mellan Producenter och Consumenter; om det opropotionerade antalet af dem, som öfvergifva den närande klassen, för att ingå i klassen af Statens Embetsmän. Men orsaken till detta förhållande, -- troligtvis att söka deri, att tidernas nöd gjort, att ingen annan inkomst nu mera säkert kan påräknas, än den lön som Staten gifver -- det är något, som ingen ännu vidrört, och hvilket man således ej heller kunde vänta att få se utredt af denna eifersägande Insändare, då troligtvis hans skarpsinnighet aldrig räckt längre, än till yttersta tippen af hans näsa.

För ungefär tjugu år sedan sammanstämde alla plattbuvuden, i Svea och Götha välde, till en väldig Chorus, för att i alla de falska tonernas möjliga modulationer, klaga öfver, att här i landet vore af Staten vidtagna för få anstalter till ungdomens undervisning. Sedan nu så mycket blifvit tillgjordt för att efterkomma denna deras önskan, så är detta icke väl. Nu heter det, att då de 30 a 40 Gossar, hvilka

undervisas i ett Gymnasium, kosta Staten 1000 tunnor strid sad, i lön till 6 à 7 Larare, Biskopslönen oberäknad, så blifva dessa -- NB i elementerna till all grundlig kunskap undervisade -- Gossar Staten rätt dyra. Det är i sanning bedröfligt, att efter så många års bemödanden, att upplärna de allmänna be-greppen och sätta dem i ett verksamma-re omlopp, man dock icke ännu kun-nat bibringa dem, hvilka vilja fram-stå som Publikens Skriftlärde och Propheter, en bättre insigt, än att de, såsom symmerliga vishetsgnistor, utströ dylika satsar. De hafva således ännu icke latt sig begripa, att den nuvarande generation verkligen icke har något an-nat ändamål, än att bereda en ännu kunnigare och dugligare efter sig; eller att Staten endast därför är något vä-sentligt, emedan den är en nödvändig anstalt till bildningens befördran och ut-antalt till bland menkligheten. Kan då bredande bland menkligheten. Kan då någonsin Staten sägas betala det för dyrt, som är dess högsta ändamål? Och om än blott hvart 10:de år, af dessa 40 Gos-sar, utgick ett stort Snille, en Stjern-hjelm, en O. Rudbeck, en Linné, en Bergman, m. fl., så måste den, som be-tänker vigten och oändligheten af deras genialiska verkningar, och vidden af den sprida kring Nationen, medgif-va, att om Staten bekostat äfven en dub-bel summa på deras undervisning, den ändock vunnit alla dessa fördelar för nog godt köp. Ingen tadtar att en Olverste vid ett Landt-Regemente, (i fredstider väl icke öfverhopad med mödor), att en Ledamot i våra många mer och mindre viktiga och mer och mindre utträttande Kommittéer, ofta drager i arvode större summor, än som åtgå till aflöning för hela lärar-personalen vid ett Gymnasi-um -- ingen tadtar detta, säger jag, och ingen bör tadtla det; ty hvarje Embets-man, som fullgör de honom ålagda skyldigheter, är väl förtjent af den lön Sta-ten åt honom anslagit. Men hvi får ej denna regel äfven gälla, i anseende till Embetsmännen vid Läroverken, hvilka

hafva på en gång det mödosammaste och väsentligaste hvärf att besorja, emedan Staten icke kan befordra bildningen på annat sätt, bland sina medlemmar, än genom öppnade tillfällen att vinna grundlig kunskap? Och framför allt är det bedröfligt att höra sägas, att Staten kostar för mycket på Undervisningen i Sve-rige, der Ständerne nyligen indragit de fleste Litteratörs-beställningar, utom A-kademierna, som Konungen fordom haft att boigtgifva, och der, vida mindre än i någon annan europeisk Stat, något af Regeringen och Allmänheten, under alla tider, blifvit gjordt för Vetenskaperna. Äfven i detta afseende erfara vi, att vi vistas i *ultima Thule*, mot hvars mark ljusets planet bryter sina strålar i en spetsig vinkel.

Dock ej nöjd med att finna den All-männa Undervisningen vara för dyr, ty-cker Insändaren att Lectorerna göra för litet för sina löner, emedan de under halfva året, blott läsa en timma om dagen -- vid hvilket Svenskt Gymnasium är det som Lectorn har en så beqväm under-visningspligt? -- samt återupprepar det gamla skränet om, att Biskoparne äro allt för väl lönta, för så ringa sysselsätt-ning. Därföre framkommer han med det förslaget, att Biskoparne skulle läsa, som en Lector, på Gymnasierna, eme-dan, säger han, "detta skulle vara hvarken mera betungande eller förnedrande för honom, än för Landshöf-dingen, då han vill och kan göra sin syssla, att vissa dagar i veckan på Lands-Canzliet sjelf athöra och afhjelpa besvär och klagomål." Här framstår vår Insän-dares kunnighet i sin klara dag! -- Bi-skopen är icke tillsatt uteslutande för att hålla hand öfver läsningen på Gymnasi-um, utan hans syssla är Styrelsen och ordningens bibehållande i det honom an-förtrodda Stift. Consistorium är därföre hans Embetsrum, liksom Lands-Canzliet är Landshöfdingens, och åt vederbörande lemna jag att afgöra, hvilka, antingen vår tids Biskopar eller vår tids Lands-höfdingar, oftare saknas på dessa rum,

der man har rätt att vänta dem. Likaså har jag aldrig hört klagas öfver, att någon Biskop ännu försummat att öfvervara de offentliga Examina med Gymnasii-Ungdomen, hvilkas ordentliga för rättande är den hufvudsakligaste pligt honom, såsom Läroverkens Ephorus tillkommer. Deraf följer äfven hur vanpassande det förslaget är, att Biskopen ordentligt skulle åläggas att åtaga sig en viss undervisnings-detalj, ty derigenom skulle ju all kontroll komma att saknas, öfver Ungdomens framsteg i vissa kunskaps-ämnen. Dessutom äro Biskoparne vanligtvis äldre man, hvilka väl förvärfva sig rätt att befrias från mödan af elementar-undervisningen, genom sysselsättningen med vården om Stiftet, om hvilken sysselsättnings vidd och omfång man först borde göra sig underrättad, innan man säger den vara lätt och ringa.

För att komplettera skefheten har Insändaren också framkommit med anmärkningen om nödvändigheten, att afvisa, från Gymnasium, hvarje Gosse, som icke röjer fallenhet för läsning. Jag upprepar i anledning häraf, hvad redan en gång förr blifvit observerat, att om denna regel af gammalt varit hos oss etablerad, så skulle vi nu sakna en af de aldra största äldre prydnader inom vår litterära horisont, neml. Naturalhistoriens Reformator C. von Linné, liksom en annan, ännu lefvande Lörd, då icke skulle hafva sammanflätat sin stora, redan vundna litterära ära, med Fäderneslandets.

Men för att aldra tydligast bestämma denna Insändares absoluta obehörighet att någonsin offentligt yttra sig, behöfver man blott åskåda Stylen och Dic-

tionen i hans uppsats. I Allmänna Journalen angafs, för någon tid sedan, ett visst slag af Skrift-Perioden, hvilka kallades Schmalcaldiska. Skall det under denna benämning ligga något begrepp, så kan väl intet större och frappantare exempel på Schmalcaldismus uppgifvas, än denna: "Då först Biskops-embetet vore sådant, att man icke kunde önska det för sin maklighet, sedan äfven uden, för det mindre i studier bevandrade Presterskapets förkofran deruti (i maklighet, eller i Biskops-embetet?), högst nödig författning blifvit gjord, att hvar 3:dje år skulle vara Prestmöte och sträng examen, icke heller för sitt öfverflöd, då det skänkte en blott måttlig, men god bergning, skulle sedermera, genom en sådan method att uppräta forslag der till, obehörigt inflytande på valet mera vara utestängd hos män, som vore af den bättre delen, sjelftankare och kännare af både saken och personen." -- Huru stort quantum ljus måste icke fordras, för att daga natten i dens hjerna, som sätter dylik konfunderad ordmängd på papperet!

Huru lyckligt är det dock icke, att Scholordningen redan är antagen och sanctionerad, så att inga upp nedvända forslag mera kunna verka på dess förskening. Utom fördärfvandet af några stycken papper, kunna således icke dylika snöpta intelligenser, som denna Insändare, nu mera göra någon skada och de må således fortsätta sina hessa uggleskrån, till dess att Allmänhetens förtrytelse förmår Dagblads-Utgifvare, att neka dem delägtighet af deras ephe-mera tillvarelse.

Nya Extra Posten kommer äfven nästk. år att 2:ne gånger i veckan, Måndagar och Torsdagar, utgifvas. Prenumeration på ett halft år, emottages med 2 Rdr Banco.

Rättelser: I No 23, sidan 2, 1:sta spalten, rad. 31 *stär*: delar, *läs*: dalar; S. s. 2:dra sp. rad. 17 *stär*: öka sig med, *läs*: öka sig, eller till dess man får se hvartut det vill vända sig med &c. — 4 sid. 1:sta sp. rad. 28 *stär*: leda, *läs*: leta.

Stockholm, tryckt hos JOHAN IMNELIUS.